

Hudební občasník plzeňské diecéze

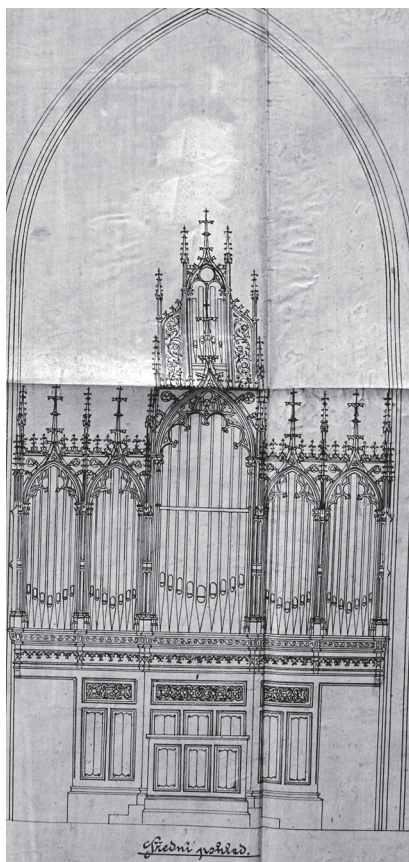

Instrukce pro organistu arciděkanského chrámu páně sv. Bartoloměje v Plzni

Při výuce varhaníků plzeňské diecéze se v Nauce o varhanách zabýváme i praktickými otázkami péče o varhany, jejich údržby, oprav a restaurování. Varhaník nemá být pouze hráčem na nástroj, ale z titulu svého vzdělání a vědomostí má z farníků k varhanám nejbližší, proto má všechny předpoklady být úspěšným manažerem kůru.

Při nedávném pátrání v Městském archivu Plzeň jsem našel archivní dokument z roku 1895, který předepisuje povinnosti varhaníka arciděkanského kostela sv. Bartoloměje v Plzni. Mnohé body tohoto předpisu se nám zdají z dnešního hlediska poněkud přehnané, ale vcelku nám mohou být inspirací pro současný přístup k tomuto nástroji. Nutno předeslat, že se tehdy jednalo o nové, drahé varhany v záruční době.

Nebude na škodu popsat tehdejší situaci na kůru bartolomějského městského kostela. Barokní varhany, postavené významným plzeňským varhanářem Leopoldem Rauschem, dostavěné po dlouhých 21 let trvajících peripetiích v r. 1798, již dosluhovaly. Město Plzeň jako vlastník kostela vypsal konkurz na velkou opravu varhan spojenou s jejich rozšířením. Cena opravy se zdála být pro městskou radu příliš vysoká, proto pozvala významného pražského majitele továrny na varhany Em. Š. Petra ze Žižkova k posouzení varhan a jejich opravy. Ten se po prohlídce varhan vyjádřil v tom smyslu, že varhany nelze za rozumnou cenu vůbec opravit a nabídl dodat varhany nové, třicetirejstříkové. Městská

rada pozvala ještě dalšího experta, který doporučil postavit varhany větší. Mimo jiné argumentoval skutečností, že bartolo-

mějské varhany nemohou být přece menší, nežli nedávno postavené varhany v plzeňské nové synagoze. Tento fakt jistě na městskou radu platil nejvíce. Em. Š. Petr vypracoval další dvě nabídky, z nichž variantu se 46 znějícími rejstříky městská rada schválila. Dne 29. 5. 1894 začali varhanáři rozebírat staré varhany a již 18. 8. 1894 se konala kolaudace nových varhan. Prospekt varhan navrhl významný architekt Josef Mocker (viz obr.), který mimo jiné navrhl před tím i pseudogotický hlavní oltář tohoto kostela. Instrukce pro organistu uvádím v plném, nezkráceném znění:

Organista chová klíče od kůru i od varhan u sebe a nesmí samé pod žádnou podmínkou nikomu jinému přenechat. V případě oprav vyžádá si stavitel klíče od organisty a musí mu je večír po zastavení práce opět odevzdati, byť by i následujícího dne je opět potřeboval.

Organistovi přináležejí míti starost o udržení varhan v pořádku a sice musí o to pečovat, aby a) nijakým způsobem poškozeny nebyly a aby b) povstale škody co nejdříve a nejlépe buď tvůrcem varhan samotným aneb jeho v Plzni bydlícím zástupcem byly odstraněny.

Ad a) jest organistovi v první řadě o to pečovat, aby skříňní varhan svévolně snad nebylo poškrabováno a aby hrací stůl po dokončeném hraní jakož i kůr, když byl vyprázdněn ihned byly uzavřeny.

Rovněž musejí také všechny příchody do vnitra varhan, když nekonají se nijaké opravy aneb neladí-li se nástroj, vždy

pečlivě uzavřeny. Konečně budiž podotknuto, že všeliké zastupování kostelem ustanoveného Kalkata, jenom v nejnutnějších případech jest přípustno.

Ad b) má organista na starosti, aby případné škody co možná ihned byly odstraněny. Jelikož pan Em. Š. Petr v Praze za nástroj 3 roky ručí, tedy musí organista veškerá vyskytnuvší se poškození, která sám nemůže odstraniti a která do 18. srpna 1897 na varhanách se stanou, staviteli jich panu Petrovi oznámiti, aby je tento buď sám aneb prostřednictvím svého plzeňského zástupce opravil. Předání nějakých oprav neb prací na varhanách některému jinému staviteli neb řemeslníkovi jest přísně zakázáno.

Po uplynutí zmíněné garanční doby převzme pan Petr běžné malé správy jakož i ladění za paušální cenu, která se potom určí, kdežto větší práce zvlášť se mu budou platiti. Ladění jazýčkového stroje, které častěji se musí dít, obstará dle návodu pana Petra organista sám, vůbec pak má na starosti, aby varhany v neděli a zvlášť na vysoké svátky vždy byly v tom neúplnějším pořádku.

Organista může ve vhodných denních dobách ku vyučování svých žáků varhan použití, jest mu však pro každého jednotlivého žáka od veledůstojného pana arciděkana povolení si získati, naproti tomu jest však přenechání nástroje k účelu cvičebnímu (v jeho nepřítomnosti) ať žákům ať jiným neoprávněným osobám přísně zakázáno.

Také osobám organistu při bohoslužbách zastupujícím jest hra na varhany mimo bohoslužbu jen v přítomnosti organisty dovolena.

Osoby, rovnou, zda-li varhanici z povolání či ze záliby, které varhany chtějí poznati aneb zkusiti, musejí veledůstojného pana arciděkana dříve písemně o dovolení požádati a je-li jim toho uděleno, tedy musí organista při takovémto použití varhan taktéž býti přítomen. Vrchní dohled na varhany má pan ředitel kostelní hudby, který má právo, vlastní klíče ke kůru i varhanám míti a varhan používat. Organista má povinnost, panu řediteli hudby hlásiti: veškerá poškození nástroje jakož i všeliké jiné nepatříčnosti, kterých sám odstraniti nemůže načeš pan ředitel určí, zda dotýčná oprava zdejším stavitelem varhan provedená býti může čili né, když objednaná oprava dlouho se neprovádí aneb když oprava nějaká provedena byla chatrně.

V Plzni dne 15. února 1895
Dr. V. Peták m.p. purkmistr
František Herold, arciděkan

Pozn.: JUDr. Václav Peták byl plzeňským purkmistrem v letech 1892-1917. Za jeho působení ve funkci Plzeň vyrost-

la z poměrně malého provinčního města a stala se moderním velkoměstem s průmyslem, kulturou a mnoha školami.

Funkci ředitele kostelní hudby u sv. Bartoloměje zastával v té době významný hudební skladatel, sbormistr a varhaník Norbert Kubát. Do Plzně nastoupil koncem roku 1894, kdy vyhrál konkurz na tuto funkci, vypsaný purkmistrovským úřadem. Plzni zůstal věrný až do konce svého života, zemřel roku 1935. Složil velké množství duchovní i světské hudby, z nichž se některé skladby hrají dodnes. V kostele sv. Bartoloměje visí jeho pamětní deska.

Jiří Reindl

SCHOLA CANTORUM PILSENSIS

Působí při katedrále sv. Bartoloměje v Plzni a patří v současnosti mezi nejlepší tělesa, která se v západních Čechách věnují interpretaci gregoriánského chorálu. Zkoušky probíhají každý týden ve čtvrtek od 19.00 na faře ve Františkánské ulici. Soubor je složen výhradně z mužů, v současnosti je nás osm, a můžete nás slyšet několikrát do roka – nejčastěji v plzeňské v katedrále sv. Bartoloměje, ale i na jiných místech (Praha, Domažlice, Svátá Hora, atd). Soubor v současnosti vede MgA. Miroslav Pšenička (katedrální regenschori), spolupracujeme ale i s dalšími umělci, například s naším předním odborníkem na interpretaci gregoriánského chorálu – Jiřím Hodinou. V roce 2009 Schola Cantorum Pilsensis vystoupila v pražské katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha při nešporách za přítomnosti papeže Benedikta XVI., každoročně se účastní Noci kostelů a přehlídky chrámových sborů Plzeňské diecéze, kde se její vystoupení těší mezi posluchači velkému ohlasu.

Chceme tímto pozvat všechny zájemce o gregoriánský chorál do našich řad, rádi Vás mezi sebou přivítáme, a to nejenom při zkouškách a vystoupeních, ale i při pravidelném posezení po zkoušce a na každoročním víkendovém soustředění, naplněném zpěvem. Jak gregoriánským, tak i bujarym lidovým při harmonice a trubce.

Petr Blažek

14. SETKÁNÍ SBORŮ PLZEŇSKÉ DIECÉZE

V sobotu 6. října 2012 se v Boru u Tachova v kostele sv. Mikuláše konalo již 14. Setkání sborů Plzeňské diecéze. Z toho v Boru již potěti. Při úvodní dopolední mši, kterou sloužil P. Vladimír Born, zazněl gregoriánský chorál v provedení Scholy Cantorum Pilsensis, pod vedením MgA. Miroslava Pšeničky. P. Born ve svém kázání velmi trefně poukázal na nutnost kvality při naší jakékoli činnosti a snažil se tak podnítit u zpěváků sborů touhu po větší dokonalosti a hledání hloubky a podstaty. Po mši svaté následovala zkouška na společný koncert a také proběhly zkoušky jednotlivých sborů na odpolední sólová vystoupení. Ta začala po obědě, kde se v jednotlivých ukázkách představilo celkem 10 chrámových sborů. Kromě čtyř souborů z Plzně – Rezonance, Schola Cantorum Pilsensis, Schola při katedrále sv. Bartoloměje a Schola od Redemptoristů – přijely sbory z Chebu, Tachova, Města Touškova, Holýšova, Stáže u Tachova, Bělá nad Radbuzou a samozřejmě z Boru u Tachova. Každý sbor měl na svoje vystoupení cca deset minut. Zazněly hezké výkony a zpěváci sborů si s chutí vyslechly interpretace ostatních souborů. Celou přehlídku moderoval velmi pěkně Petr Blažek. Setkání uzavíral společný koncert všech sborů, kde zaznělo celkem 11 skladeb. V dirigování skladeb se vystříдалo několik dirigentů, sbormistrů zúčastněných sborů. Zazněly skladby starších autorů – J. P. Palestrina, J. S. Bach, V. A. Michna, ale i současných – B. Korejs nebo F. Fresi. Koncert si také vyslechl plzeňský biskup František Radkovský, který všem zúčastněným na závěr poděkoval za vystoupení a udělil jim své požehnání. Po koncertě následovala večeře a pak již jen odjezd do svých domovů s krásnými pocity ze setkání. Je třeba poděkovat P. Vladimíru Bornovi a jeho týmu za perfektní organizaci celého setkání a za pohostinnost, které se všem zúčastněným dostalo během celého dne. Příští 15. ročník setkání sborů by se měl konat v Plzni v katedrále svatého Bartoloměje. Doufáme, že na toto Setkání přijede více sborů. Jak přece všichni víme – kdo zpívá, dvakrát se modlí.

Jaroslav Grim

O intenzivním kurzu varhaníků na Svaté Hoře

Vážení čtenáři,

rád bych Vám zde napsal pár řádků o letošním intenzivním kurzu varhaníků, který se konal ostatně jako každý rok na Svaté Hoře. Proč Svatá Hora? Snad proto, že je to jedno z nejvýznamnějších poutních míst v České republice nebo právě proto, že na tomto místě je klid a zvláštní atmosféra, která tu působí na každého z nás - jak jsem sám zjistil za týden pobytu v excercičním domě u Svaté Hory. Ale vraťme se zpět na začátek tohoto kurzu.

Intenzivní kurz pro chrámové varhaníky v Čechách se konal v termínu 9. 7. – 15. 7. 2012. V pondělí 9. 7. do 15:30 byl čas příjezdu. Poněvadž v 15:45 začínala první přednáška, ve které se nám představili naši kantoři (pro plzeňskou diecézi to je MgA. Markéta Schley Reindlová a pro pražskou diecézi MgA. Miroslav Pšenička) a řekli nám, jak bude tento kurz probíhat. Samozřejmě i každý přítomný varhaník řekl o sobě pár slov. Každý z nás měl trochu jiný příběh, ale všichni zúčastnění cca 25 lidí různé věkové hranice zde byli za jedním cílem, a to naučit se či se zdokonalit ve zpěvu a hře na nejstarší hudební nástroj – varhany.

Po večeri, která byla každý den v 17:30 v refektáři, jsme se ubytovali v excercičním domě nedaleko kláštera. V 19:00 nám začínala první zkouška sboru a hned po té jako i každý následující večer Completorium. Hned na začátek si pro nás kantoři připravili soutěž v podobě ciaccony, kdy jsme se rozdělili na 5 skupin po 5 lidech. Každá skupina měla za úkol si připravit do čtvrtka originální pojetí ciaccony. Od úterního rána jsme začínali každý den v Bazilice raními chválami, ten, kdo si přivstal, mohl jít od 7:00 i na mši. Poté jsme šli doplnit energii na první přednáškový den, který začínal v úterý v 9:30 pater Christian Pšenička o liturgice a duchovním slovu. Po vydatné snídani následovalo krátké rozezpívání a nácvik písní na závěrečnou sobotní mši svatou slouženou našim plzeňským biskupem mons. Františkem Radkovským. Ve středu jsme měli na programu přednášku o dirigování s panem Markem Valáškem. V rychlosti nám ukázal různá gesta, pomocí nichž se diriguje, a každý z nás měl tu možnost si je vyzkoušet. Ve čtvrtek dopoledne nám Pavel Šmolík (místní varhaník) řekl ve stručnosti něco o varhanách, jak fungují a z čeho se vlastně skládají. Měli jsme možnost si zahrát na místní varhany v Bazilice. Pro některé z nás to byl nevšední a nezapomenutelný zážitek. V pátek měl pan Jiří Hodina vyčerpávající povídání doprovázené zpěvem o gregoriánském chorálu a v sobotu přijel organolog pan Jiří Reindl. Podrobně nám vysvětlil a názorně

ukázal, z jakých částí se varhany skládají a jak vlastně fungují. Tyto přednášky o již zmíněných tématech následovaly s krátkými pauzami po celý den. Výjimkou byl čtvrtek, kdy jsme měli volné odpoledne. Každý ho trávil po svém. Někdo procházkou okolo Svaté Hory, jiní si udělali poznávací výlet do nedaleké Příbrami a někdo jen odpočíval. Večer po Completoriu byla zahájena již zmíněná soutěž „Ciaccony“. Ti, kdo posuzovali, která skupina bude nejlepší, byli samozřejmě naši kantoři a jako hlavní porotce nesměla chybět Kristýnka (dcera Markéty Reindlové). Po vyhodnocení, jak se říká: Sláva vítězům a čest poraženým, přičemž nikdo mezi poraženými nebyl, jsme všichni hromadně zahájili volnou zábavu. Tancovalo se, hrálo a zpívalo s popíjením dobrého mešního vína až do večerních hodin. Na závěr celého snažení všech účinkujících tohoto kurzu byla, jak už jsem se zmínil na začátku, mše svatá, kterou jsme obohatili svým zpěvem my zúčastnění varhaníci s pomocí dirigenta Miroslava Pšeničky. Především díky Bohu

a Panně Marii Svatohorské jsme byli každý z nás něčím obohaceni a dle mého názoru každému z nás toto soustředění něco dalo a nelitujeme, že jsme se zúčastnili.

Jelikož je mi při psaní i tak krátkého článku neúprosný čas v patách, je nejvyšší čas se rozloučit a co dodat na závěr? Snad jen díky, Svatá Horo, a příští rok na viděnou!

Jan Wustinger

KATEDRÁLA SV. BARTOLOMĚJE

ADVENTNÍ PŮLHODINKY

varhanní improvizace

neděle v 15 hodin

2. 12. – Jaroslav Vodrážka

9. 12. – Jakub Janšta

16. 12. – Miroslav Pšenička

23. 12. – Jaroslav Tůma

pondělí 3. 12. v 19 hodin

Roráty aneb radostné zpěvy adventní soubor RITORNELLO

úterý 25. 12. v 16 hodin

PONTIFIKÁLNÍ NEŠPORY

předsedá biskup Mons. František Radkovský

středa 26. 12. v 16 hodin

SLAVNOSTNÍ VÁNOČNÍ KONCERT

- Puer natus in Bethlehem (Vánoční hudba kolem roku 1600)

- Ensemble Versus, Capella Ornamentata

neděle 30. 12. v 16 hodin

Benefiční koncert

na podporu opravy varhan „U Františkánů“

Jan Doležel - varhany

vstupné dobrovolné

Ars
CHRISTIANA e.p.s.

koncerty pořádá Ars Christiana o. p. s.
za podpory Úřadu městského obvodu Plzeň 3
Nadace Život umělce a Plzeňského kraje

MĚSTSKÝ
OBVOD PRAHA 3

PLZEŇSKÝ KRAJ

PLZEŇSKÝ KRAJ
reicar

Kurz pro amatérské chrámové hudebníky plzeňské diecése opět v plném proudu

Jak jsme již informovali v jednom z předchozích čísel našeho Občasníku, varhaní kurz plzeňské diecése má již první absolventy, kteří převzali své závěrečné certifikáty z rukou otce biskupa F. Radkovského. Stalo se tak „se vši parádou“ na závěr mše svaté v rámci diecézní pouti v Teplé v září 2011. Absolventi účinkovali na této slavnostní mši svaté jako schola, někteří z nich i jako varhaníci. Bylo to pěkné a důstojné zakončení dvouapůlleté společné práce.

Nyní pokračuje kurz dalším během, kterého se účastní 12 kurzistů z různých koutů naší diecése (Karlovy Vary, Sokolov, Stříbro, Bor u Tachova, Klatovy, Nýrsko, Všeruby u Plzně, Klenčí p. Čerchovem).

Opět se sešla skupina varhaníků různého stáří, s různou mírou varhanických zkušeností a technické vyspělosti, které ale spojuje jeden zájem: zdokonalit se ve hře na varhany, naučit se správně doprovázet, získat poznatky z oblasti liturgiky, hudební teorie, nauky o varhanách, gregoriánském chorálu a v neposlední řadě, zdokonalit se ve zpěvu (a hlavně nebát se zpívat), pro varhaníky a varhanickou službu tolik potřebném.

Stejně jako v předchozím běhu získávají kurzisté poznatky od odborníků z oblasti chrámové hudby: MgA. Miroslav Pšenička, P. Christian Pšenička OPraem, Mgr. Petr Strnad, Ing. Jiří Reindl

a prof. Jitka Chaloupková (diecézní organologové), MgA. Markéta Schley Reindlová a další hosté.

Pro rozšíření obzoru a uvědomění si souvislostí mezi jednotlivými předměty, absolvují kurzisté i řadu dalších akcí. V sobotu 17. 11. 2012 se konal již tradiční celodenní seminář rorátů s Michalem Pospíšilem, na který navazuje, taktéž tradiční, koncertní provedení rorátů v katedrále sv. Bartoloměje v Plzni. Tento koncert se uskuteční v pondělí 3. 12. 2012 od 19 hodin a tyto krásné adventní zpěvy doprovází Michal Pospíšil se svým souborem Ritornello. Účastníci sobotního semináře tak svým zpěvem podpoří přítomné návštěvníky koncertu.

Hlavní, a jednou z nejdůležitější doprovodných akcí, je bezesporu letní týdenní intenzivní kurz na Svaté Hoře u Příbrami, a to hned z několika důvodů: počet účastníků je dvojnásobný, neboť toto červencové soustředění je společné pro plzeňský kurz a Kurz při arcibiskupství pražském. Kurzisté tedy mají příležitost navázat přátelské kontakty, seznámit se se svými kolegy ze sousední diecése a popovídat o radostech i starostech spojených s varhanickou službou. Díky většímu počtu účastníků (obvykle 25-40) se plně nabízí možnost vytvoření sboru, který během celého týdne nacvičuje repertoár na nedělní

mši svatou. Zkoušky sboru probíhají 2x denně, před dopolední výukou a po večeři. Kromě skladeb pro nedělní bohoslužbu se sbor zdokonaluje ve zpívání ranních chval a latinského kompletáře, což jsou další pevné a neměnné pilíře průběhu dne. Přes den přednáší pozvaní hosté na připravená témata z oboru chrámové hudby. Již tradičně se setkáváme s P. Christianem Pšeničkou (liturgika), Markem Valáškem (sbormistrovství), Jiřím Reindlem (organologie), Jiřím Hodinou (gregoriánský chorál) a v neposlední řadě i s otcem biskupem F. Radkovským, který slouží nedělní mši svatou, za hudební účasti sboru, sestaveného z účastníků intenzivního týdne.

Důležitým bodem letošního soustředění byla celodenní návštěva generálního vikáře plzeňské diecése P. Žáka, který obohatil program kurzu o dopolední přednášku s duchovní tematikou a během dopoledne nabídl kurzistům možnost duchovního rozhovoru a svátost smíření.

Věříme, že náš varhaní kurz může do budoucna obohatit hudební život ve farnostech a přispět ke kráse a zušlechťení liturgie, a děkujeme tímto kurzistům za jejich vytrvalost, jejich čas a nasazení.

Markéta Schley Reindlová

Opět se těšíme na roráty

Již tradičně si v Plzni obohacujeme dobu adventní zpěvem rorátů v katedrále. Naše Literátské bratrstvo, fungující již od roku 2005, zpívá pravidelně každou neděli adventní, při ranní mši svaté. Mše sv. začíná v 7.00, zpěv rorátů začínáme však již v 6.45. Nedělní adventní rána jsou pro nás krušná, protože na zkoušku a rozezpívání musíme být v učebnách na Biskupství, naproti katedrále, již v 6.10.

Zpočátku nás bylo kolem deseti a zpívali jsme z kůru, postupně přicházeli další zpěváci i muzikanti a dnes je nás 3x více, a tak pro velký počet zpěváků a muzikantů s nástroji již nezpíváme z kůru, ale z presbytáře. Dalším důvodem je to, že k doprovodu používáme

i varhaní pozitiv, který je v presbytáři umístěn. Doufáme, že je náš zpěv povzbuzením pro lidi na mši sv., aby se k nám přidali, a zpívali spolu s námi krásné adventní písně.

V Literátském bratrstvu zpívají členové mnoha sborů v Plzni a okolí a také ti, kteří v žádném sboru nezpívají. S některými zpěváky nebo muzikanty se společně vídáme jen jednou za rok právě při zpěvu rorátů, a je to vždy moc milé setkání. Po mši svaté a po sv. přijímání se, promrzlí z chladné katedrály, jdeme všichni společně ohřát horkým čajem a něčím malým k symbolické snídani, i tohle k našemu rorátnímu setkání patří.

Součástí rorátů jsou nejen pilné zkoušky pro orchestr a zpěváky, ale také oblíbené koncertní provedení rorátů s Ritornellem, pod vedením Michaela Pospíšila – letos v pondělí 3. 12. 2012 od 19.00, při kterém jsou všichni účinkujícími. Každý kdo přijde, obdrží zpěvníček, aby mohl nejen poslouchat, ale také spolu s Literáty zpívat. Je to pro mě vždy příjemným startem do krásné adventní doby.

Přeji všem krásnou adventní dobu plnou zpěvu a dobré nálady.

Markéta Günzelová